

АНАЛІЗ ПОШИРЕНOSTІ ВИПАДКІВ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВЩИНИ ЗА ПЕРІОД 2021-2025 РОКІВ

Микола Шевчук^{2,1}, Наталія Бартошик^{1,2}

¹ДНТ «Львівський національний медичний університет ім. Д.Галицького» МОЗ України, м. Львів, Україна

²ДСУ «Львівське обласне бюро судово-медичної експертизи» МОЗ України, м. Львів, Україна

Резюме. Статеві злочини є одними з найтяжчих правопорушень, скоєних проти гідності, свободи та недоторканості людини, оскільки вони завдають потерпілим значної фізичної, психологічної та соціальної шкоди.

Мета дослідження. Проаналізувати поширеність зареєстрованих статевих злочинів серед населення Львівщини за віком та статтю і визначити найбільш вразливі верстви суспільства, умови за яких вони були скоєні.

Матеріали та методи. Матеріалом дослідження були «Висновки експерта», взяті з архівів Львівського обласного бюро судово-медичної експертизи за період 2021-2025 роки.

Науково-дослідна робота. Проведене дослідження є частиною науково-дослідної роботи кафедри патологічної анатомії та судової медицини ДНТ «Львівський національний медичний університет ім. Д. Галицького» «Вивчення патогенетичних механізмів та патоморфологічних особливостей захворювань ендокринної, серцево-судинної, дихальної, нервової, травної, сечовидільної та репродуктивної систем з метою удосконалення їх морфологічної діагностики» (номер державної реєстрації 0123U201668, термін виконання 2023-2027 рр.).

Біоетика. Матеріали роботи схвалено комісією з питань біоетики ДНТ «Львівський національний медичний університет ім. Д. Галицького» (протокол №14 від 20 грудня 2023 року).

Результати. У ході проведення дослідження були проаналізовані матеріали судово-медичних експертиз. Отримані дані дозволили встановити основні закономірності поширеності таких злочинів за віком та статтю, а також визначити найбільш вразливі верстви суспільства, що страждають від статевого насильства.

Висновок. Проаналізувавши 47 випадків звернень громадян з приводу скоєних проти них статевих злочинів, встановлено, що такі правопорушення є актуальною медико-соціальною проблемою. У переважаючій більшості потерпілими є особи жіночої статі віком до 16 років, а кривдниками, зазвичай, були знайомі або навіть найрідніші люди.

Ключові слова: статеві злочини; сексуальне насильство; судово-медична експертиза; тілесні ушкодження; біологічні об'єкти.

ANALYSIS OF THE PREVALENCE OF SEXUAL CRIMES AMONG THE POPULATION OF THE LVIV REGION FOR THE PERIOD OF 2021-2025

Mykola Shevchuk^{2,1}, Nataliia Bartoshuk^{1,2}

¹Danylo Halytsky Lviv National Medical University of the Ministry Health of Ukraine, Lviv, Ukraine

²SSLiv Regional Bureau of Forensic Medical Examination of the Ministry Health of Ukraine, Lviv, Ukraine

Abstract. Sexual crimes are among the most serious offenses committed against the dignity, freedom and integrity of a person, after which they cause significant physical, psychological and social harm.

The aim of the study. To analyze the prevalence of registered sexual crimes among the population of the Lviv region by age and gender, and to identify the most vulnerable segments of society and the conditions under which sexual crimes were committed.

Materials and methods. The research material was "Expert's Conclusions" taken from the archives of the Lviv Regional Bureau of Forensic Medical Examination for the period 2021-2025.

Scientific research. This investigation is part of the scientific research project of the Department of Pathological Anatomy and Forensic Medicine at the State Institution "Danylo Halytsky Lviv National Medical University" entitled "Study of pathogenetic mechanisms and pathomorphological features of diseases of the endocrine, cardiovascular, respiratory, nervous, digestive, urinary, and reproductive systems aimed at enhancing their morphological diagnosis" (state registration number 0123U201668, implementation

period: 2023-2027).

Bioethics. The research materials were approved by the Bioethics Committee of the State Institution "Danylo Halytsky Lviv National Medical University" (Protocol № 14, December 20, 2023).

Results. The study analyzed forensic medical examination materials. The data obtained allowed us to establish the main patterns of the prevalence of such crimes by age and gender, as well as to identify the most vulnerable segments of society suffering from sexual violence.

Conclusion. After analyzing 47 cases of citizens' appeals regarding sexual crimes committed against them, it was found that such offenses are a pressing medical and social problem. The overwhelming majority of victims are female, and most of the persons against whom sexual crimes were committed were under the age of 16, usually the perpetrators were acquaintances or even close relatives.

Keywords: sexual crimes; sexual violence; forensic medical examination; bodily injuries; biological objects.

Вступ. Право на свободу та особисту недоторканість є одним з найважливіших конституційних прав особи, передбаченим Конституцією України, що містить і право на *статеву свободу* та *статеву недоторканість* особи [1].

Враховуючи чинне законодавство України, під насильницькими *статевими злочинами* в Україні можна розглядати дії, що порушують статеву свободу та статеву недоторканість потерпілої особи шляхом застосування фізичного насильства, психічного тиску чи використання безпорадного стану жертви, що призводять до серйозних та особливо тяжких наслідків для її життя, здоров'я, гідності та честі [2].

Центр гідності дитини, спільно з дослідницькою агенцією Faма, провели перше в Україні соціальне дослідження на тему: «Сексуальне насильство в Україні, від усвідомлення до захисту». Результати показали досвід українців від пережитого насильства. Згідно зі свідченнями учасників досліджень, близько 4% з них стали жертвами зґвалтування в дитинстві, а 23% – жертвами сексуального насильства або домагань. Багато випадків насильства виявляють як злочини, скоєні людьми, які є близькими із жертвами, а не чужими. Тому фактична статистика значно більша за ту, що фіксує держава [3]. Насильство, що здійснюється стосовно жінок та дітей, має актуальність як в Україні, так і світі. Зазвичай фактори, що впливають на прояви насильства – це низький рівень життя, різні види залежності, неблагополучні родини тощо. Розрізняються різні види сексуального насильства щодо дітей – це можуть бути як зґвалтування, так і розбещення неповнолітніх, що включає оголення тіла та різноманітні непристойні доторкання [4].

В умовах повномасштабної війни, яку розв'язала російська федерація проти української держави, війська країни-агресора не тільки безжально знищують інфраструктуру окупованих українських міст, а й солдати-окупанти скоюють злочини проти людяності й людства, піддаючи жорстоким тортурам та нещадно вбиваючи мирних цивільних осіб, гвалтуючи і катуючи жінок, чоловіків та дітей [5,6]. На конференції «Об'єднані заради справедливості» (United for Justice, березень 2023 р.) було оголошено, що станом на кінець лютого 2023 року з початку повномасштабного російського вторгнення Генеральна прокуратура України розслідує 171 випадок сексуального насильства проти українських жінок, чоловіків і дітей, вчинених російськими військовими та їхніми поплічниками в Україні [7].

Сексуальне насильство може завдати різноманітної психологічної шкоди, адже жодна особа не залишається байдужою до таких порушень. Одним із найпомітніших проявів є посттравматичний стресовий розлад, тривожність та суїцидальні думки [8]. Окрім психічних наслідків для жертв, є і фізичні, такі як травми статевих органів, небажана вагітність та різні інфекції, що передаються статевим шляхом [9].

Сексуальне насильство трапляється в різних місцях, зокрема вдома, школі чи на робочому місці. Ігвалтівниками можуть бути власні чоловіки, родичі чи незнайомці. Багато потерпілих осіб не звертаються до правоохоронних органів, тому далеко не всі випадки є зареєстровані [10].

Мета роботи. Проаналізувати поширеність зареєстрованих статевих злочинів серед населення Львівщини за віком та статтю і визначити найбільш вразливі верстви суспільства, умови за яких вони були скоєні.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження були «Висновки експерта». взяті з архівів Львівського обласного бюро судово-медичної експертизи за період 2021-2025 роки. Статистичну обробку матеріалу здійснювали стандартними методами варіаційної статистики.

Науково-дослідна робота. Проведене дослідження є частиною науково-дослідної роботи кафедри патологічної анатомії та судової медицини ДНТ «Львівський національний медичний

університет ім. Д. Галицького» «Вивчення патогенетичних механізмів та патоморфологічних особливостей захворювань ендокринної, серцево-судинної, дихальної, нервової, травної, сечовидільної та репродуктивної систем з метою удосконалення їх морфологічної діагностики» (номер державної реєстрації 0123U201668, термін виконання 2023-2027 рр.).

Біоетика. Матеріали роботи схвалено комісією з питань біоетики ДНТ «Львівський національний медичний університет ім. Д. Галицького» (протокол №14 від 20 грудня 2023 року).

Результати дослідження та їх обговорення. У 2021 році було виявлено 14 випадків зґвалтувань: 9 випадків у м. Львів та 5 випадків в області. Серед потерпілих осіб було 12 жінок і 2 чоловіків. Восьмеро осіб жіночої статі були неповнолітні, віком від 10 до 16 років, троє жінок мали вік від 24 до 35 років й одна жінка віком 74 роки. Двоє чоловіків 24 та 26 років були зґвалтовані знайомими чоловіками. Трьох дівчат 12, 14 та 15 років, що проживали у місті Буськ, регулярно гвалтував старший брат. Майже в усіх випадках гвалтівниками були знайомі чоловіки, або члени родини, тільки жінку 74 років зґвалтував невідомий їй чоловік. Об'єктивно: серед тілесних ушкоджень у малолітніх дівчат спостерігали розриви дівочої пліви, ушкодження в ділянках статевих органів, майже в усіх потерпілих були синці на верхніх та нижніх кінцівках. Слідів сперми в статевих шляхах не було виявлено в жодному випадку.

У 2022 році було зареєстровано 12 випадків статевих злочинів – по 6 у м. Львові та області. При цьому 10 потерпілих були особами жіночої статі та 2 – чоловічої. До хлопчика 7 років та дівчинки 9 років було вчинено розбещення неповнолітніх, у вигляді непристойних доторкань до статевих органів. П'ятеро осіб були неповнолітніми віком від 10 до 16 років, троє жінок віком 22-24 роки та одна жінка 71 рік. У більшості випадків кривдниками були знайомі чоловіки, або члени родини. Десятирічну дівчинку в Буському районі протягом чотирьох років гвалтував дядько, а шістнадцятирічну дівчину у Львові протягом 5 років гвалтував власний батько. При проведенні експертиз на наявність сперми у статевих органах лише в одному випадку було виявлено сліди сперми. Стосовно тілесних ушкоджень – то найчастіше їх виявляли на обличчі, шиї, нижніх кінцівках. У зґвалтованого хлопця 16 років – тріщини в ділянці анального отвору. Чотирнадцятирічна дівчина, яка була зґвалтована у Шептицькому, була вагітна терміном 22 тижні.

У 2023 році зареєстровано 8 випадків статевих злочинів: 5 у Львові та 3 в області. Серед потерпілих – 6 були особами жіночої статі та 2 чоловіки у віці 19 і 24 років. У двох випадках було скоєно розбещення щодо малолітніх дівчаток віком 7 і 9 років. Решта дівчат були віком від 14 до 18 років. У двох випадках зґвалтування було без фізичного насильства, а знайомі чоловіки скористалися безпорадним станом потерпілих, а саме станом алкогольного сп'яніння. У жодному з випадків слідів сперми не було виявлено або мазки з тіла не забирали у зв'язку з давністю скоєння злочину.

У 2024 році було зафіксовано 5 випадків сексуального насильства у м. Львів. Четверо потерпілих були жіночої статі та один чоловічої. Одна з них восьмирічна дівчинка, яка була зґвалтована братом – в неї були виявлені важкі ушкодження, такі як розриви дівочої пліви, піхви та промежини. Крім того, було двоє дівчат 15 і 16 років, жінка 36 років та чоловік 26 років. При проведенні судово-цитологічної експертизи у жодному випадку сперми в мазках виявлено не було. У всіх випадках зґвалтування відбулося знайомими чоловіками.

У 2025 році було виявлено 16 випадків статевих злочинів: 12 сталися у Львові та 4 в області. У 15 випадках потерпілими були особи жіночої статі та 1 хлопчик 11 років, якого зґвалтував батько, вчинивши анальне проникнення. Серед 14 осіб були неповнолітні, віком 9-17 років. Трьох сестер 9, 11 і 13 років брат розбещував протягом року, доторкаючись до їх статевих органів руками та власними статевими органами. З поміж двох жінок 24 та 28 років одна з них була зґвалтована татом, інша - сусідом, який скористався її безпорадним станом. Тринадцятирічну дівчинку розбещував дідусь протягом 3 років, а чотирнадцятирічну дівчину – вітчим. Об'єктивно найчастіше зустрічалися такі ушкодження як: розриви дівочої пліви або крововиливи в неї, ушкодження піхви та ануса, синці на кінцівках. Сліди сперми в статевих шляхах потерпілих було виявлено у трьох випадках.

Таким чином, можна підсумувати, що з 2021 року до 2024 року існувала певна тенденція щодо зниження зареєстрованих випадків статевих злочинів, а в 2025 році спостерігали значне їх підвищення, що наведено в діаграмі (рис. 1).

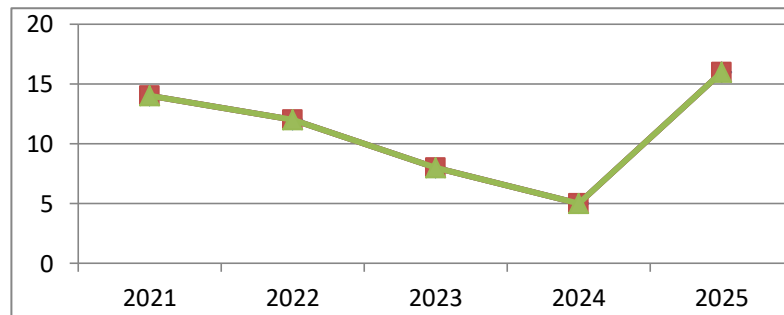

Рис.1. Динаміка зареєстрованих випадків статевих злочинів за період 2021-2025 рр.

Постраждалих осіб жіночої статі була переважаюча більшість. Що стосується вікової категорії, то можемо спостерігати велику частину дітей та неповнолітніх осіб серед них.

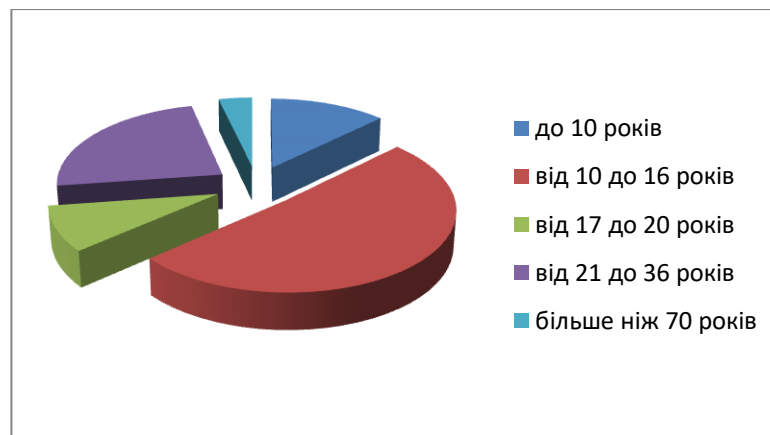

Рис.2. Віковий розподіл осіб, які постраждали від статевих злочинів.

Нами не було зареєстровано жодного звернення у віковій категорії від 37 до 69 років. Проте, це не означає, що їх не було, тому що через різні фактори потерпілі особи не звертаються до правоохоронних органів. У всіх випадках статевих злочинів кривдниками були чоловіки, як по відношенню до дітей та жінок, так і до чоловіків. Стосовно тілесних ушкоджень, то найчастіше це були синці на обличчі, шиї, верхніх та нижніх кінцівках, у дітей були важчі ушкодження, такі як розриви дівочої пліви, піхви чи промежини. Лише у чотирьох випадках, що складає 7%, було виявлено сліди сперми в статевих шляхах потерпілих осіб. У переважаючій кількості випадків гвалтівники були близько знайомими людьми, або й родичами чи членами родини, а для деякого навіть найближчі люди, такі як тато, дідусь чи брат.

Висновки.

1. У 85,5% потерпілими особами від статевих злочинів були особи жіночої статі.
2. Основну групу потерпілих склали особи віком від 10 до 16 років, а їх відносна кількість становила понад 63%.
3. Найчастіше тілесні ушкодження розташовувалися на обличчі, шиї та в ділянці статевих органів.
4. У переважаючій більшості випадків кривдниками були найрідніші люди, або близькі знайомі.

Авторська декларація.

Автори декларують відсутність плагиату, конфлікту інтересів та джерел зовнішнього фінансування відносно цієї статті.

Внески авторів.

Шевчук М.М. – адміністрування, дизайн дослідження, редагування кінцевого варіанту тексту.

Бартошик Н.В. – збір даних, вибір методик дослідження, підготовка матеріалів до друку, робочого варіанту тексту, ілюстрацій.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-вр>
2. Андрусак Г. Суспільна небезпека та деякі правові позиції кваліфікації зґвалтування. Історично-правовий часопис. 2021; 14(2): 100-4. <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2019-2/18>
3. Шабат Х, Малахівська-Данчак М. Сексуальне насильство в Україні, від усвідомлення до захисту, 2021. Fama Agency <https://rescentre.org.ua/statystychni-dani-ta-doslidzhennia/seksualne-nasyllia-v-ukraini-vid-usvidomlennia-do-zakhystu>
4. Li L, Shen X, Zeng G, Huang H, Chen Z, Yang J, et al. Sexual violence against women remains problematic and highly prevalent around the world. BMC Womens Health. 2023 26;23(1):196. doi:<https://doi.org/10.1186/s12905-023-02338-8>
5. Vaida T. Committing of sexual violence by the aggressor country's servicemen as a problem of human rights violations during the occupation (on the example of the Russian-Ukrainian war, 2022). International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy, 1 (1): 1-14. doi: <https://doi.org/10.46299/j.isjpp.20220101.1>
6. Pehno G, Kovalchuk O. Crimes of sexual violence in Ukraine: characteristics and international experience. Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences. 2023;10 (40):342-7. doi: <https://doi.org/10.23939/law2023.40.342>
7. Омельченко ВВ. Гендерно зумовлене сексуальне насильство під час воєнного конфлікту в Україні: універсальні та специфічні ознаки. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2023;50:44-52. doi: <https://doi.org/10.26565/2227-6521-2023-50-05>
8. Mezie-Okoye MM, Alamina FF. Sexual violence among female undergraduates in a tertiary institution in Port Harcourt: prevalence, pattern, determinants and health consequences. Afr J Reprod Health. 2014;18(4):79-85 Journal Article. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25854096/>
9. Chasweka R, Chimwaza A, Maluwa A. Isn't pregnancy supposed to be a joyful time? A cross-sectional study on the types of domestic violence women experience during pregnancy in Malawi. Malawi Med J. 2018;30(3):191-6. Journal Article; Research Support, U.S. Gov't, Non-P.H.S. doi: 10.4314/mmj.v30i3.11
10. Кричун ЮА, Гордуз ОА. Кримінологія. Наукові записки. Випуск 10.2021 <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-10-110-115>

References

1. Constitution of Ukraine [Electronic resource]: Law of Ukraine dated 28.06.1996 No. 254k/96-VR // Verkhovna Rada of Ukraine. – Access mode:<http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-вр> (in Ukrainian)
2. Andrusiak H. Suspilna nebezpeka ta deiaki pravovi pozytsii kvalifikatsii zgvaltuvannia [Public danger and some legal positions on the qualification of rape]. Istorychno-pravovyi chasopys. 2021; 14(2): 100-4. <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2019-2/18> (in Ukrainian)
3. Shabat X, Malachivska-Danchak M. Seksualne nasyllstvo v Ukraini, vid usvidomlennia do zakhystu [Sexual violence in Ukraine, from awareness to protection]. 2021. Fama Agency <https://rescentre.org.ua/statystychni-dani-ta-doslidzhennia/seksualne-nasyllia-v-ukraini-vid-usvidomlennia-do-zakhystu> (in Ukrainian)
4. Li L, Shen X, Zeng G, Huang H, Chen Z, Yang J, et al. Sexual violence against women remains problematic and highly prevalent around the world. BMC Womens Health. 2023 26;23(1):196. doi:<https://doi.org/10.1186/s12905-023-02338-8>
5. Vaida T. Committing of sexual violence by the aggressor country's servicemen as a problem of human rights violations during the occupation (on the example of the Russian-Ukrainian war, 2022). International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy, 1 (1): 1-14. doi: <https://doi.org/10.46299/j.isjpp.20220101.1>
6. Pehno G, Kovalchuk O. Crimes of sexual violence in Ukraine: characteristics and international experience. Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences. 2023;10 (40):342-7. doi: <https://doi.org/10.23939/law2023.40.342>
7. Omelchenko VV. Henderno zumovlene seksualne nasyllstvo pid chas voiennoho konfliktu v Ukraini: universalni ta spetsyfichni oznaky [Gender-based sexual violence during the military conflict in Ukraine: universal and specific features]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstvi: metodolohiia, teoriia, metody. 2023; 50:44-52. doi: <https://doi.org/10.26565/2227-6521-2023-50-05> (in Ukrainian)
8. Mezie-Okoye MM, Alamina FF. Sexual violence among female undergraduates in a tertiary institution in Port Harcourt: prevalence, pattern, determinants and health consequences. Afr J Reprod Health. 2014;18(4):79-85 Journal Article. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25854096/>
9. Chasweka R, Chimwaza A, Maluwa A. Isn't pregnancy supposed to be a joyful time? A cross-sectional study on the types of domestic violence women experience during pregnancy in Malawi. Malawi Med J. 2018;30(3):191-6. Journal Article; Research Support, U.S. Gov't, Non-P.H.S. doi: 10.4314/mmj.v30i3.11
10. Krychun Yu, Horduz O. Kryminolohiia. Naukovi zapysky [Criminology. Scientific Notes]. Vypusk 10. 2021 <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-10-110-115> (in Ukrainian)

Відомості про авторів:

Шевчук Микола Миколайович – к. мед. н., доцент кафедри патологічної анатомії та судової медицини ДНТ «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького». Начальник ДСУ «Львівське обласне бюро судово-медичної експертизи» тел.0322757896, e-mail: lvivpekarska@gmail.com; ORCID 0000-0001-7852-5980; Scopus Author ID 57205369044.

Бартошик Наталія Василівна – к. мед. н., доцент кафедри патологічної анатомії та судової медицини ДНТ «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького» тел. 0979514748, e-mail:nataliabartoshuk@gmail.com; ORCID 0000-0001-6363-6960; Scopus Author ID 58798443100.

Information about authors:

Mykola Shevchuk – candidate of medical sciences, Assoc. Prof., Danylo Halytsky Lviv National Medical. Head of Lviv Regional Bureau of Forensic Medical Examination. tel.: 0322757896, e-mail: lvivpekarska@gmail.com; ORCID 0000-0001-7852-5980; Scopus Author ID 57205369044.

Natalia Bartoshyk – candidate of medical sciences, Assoc. Prof., Danylo Halytsky Lviv National Medical University, tel.: 0979514748, e-mail: nataliabartoshuk@gmail.com ; ORCID 0000-0001-6363-6960; Scopus Author ID 58798443100.

Надійшло до редакції 10.03.2026 р.

Прорецензовано 02.04.2026 р.

Прийнято до друку 20.04.2026 р.